Masterplan Oost-Groningen

Samen maken we er werk van!

Naar een krachtige regio in 2055

Vijf ambities:

Kansen om te groeien
Goed bereikbaar
Gezond en gelukkig
Goed wonen
Groen en duurzaam

Masterplan Oost-Groningen

Samen maken we er werk van!

Naar een krachtige regio in 2055

28 mei 2024

Samenvatting

Oost-Groningen is prachtig, ruimtelijk en divers. De veenkoloniën in het westen, de bosrijke zandgronden in het zuidoosten en de weidsheid van de graanrepubliek in het noorden. Unieke en robuuste landschappen met een diversiteit aan dorpen en kleine steden, met kleinschaligheid en weidse vergezichten. Een regio met 140.000 inwoners die vaak al generaties lang in dit gebied wonen. Maar we zien ook een regio met een stevige achterstand ten opzichte van de rest van Nederland. Een regio die te vaak rood scoort in vele statistieken, met multi-problematiek die zich al generaties voordoet. Met een score op het gebied van brede welvaart die ook dit jaar weer de urgentie laat zien.

De regio, en vooral natuurlijk de inwoners, verdienen beter. En daarom hebben we als vijf gemeenten in Oost-Groningen de handen ineengeslagen. De Toekomstagenda Groningen en Nij begun zijn ontwikkelingen die het momentum tonen voor dit Masterplan Oost-Groningen, voortbouwend op de Regionale Agenda Oost-Groningen. Samen maken we er werk van, naar een krachtige regio in 2055!

Als we dan kijken naar het jaar 2055, dan zien we Oost-Groningen als een regio met historie én met toekomst. Een gebied met perspectief, met ruimte voor ontwikkeling, ondernemerschap, toenemend toerisme, steeds betere verbindingen, krachtige kernen en een gunstige ligging in Noordwest-Europa. Waar het goed wonen, opgroeien, werken, ondernemen en recreëren is. Met bereikbare maatschappelijke voorzieningen en brede onderwijsmogelijkheden in de nabijheid, verbonden aan de praktijk van het innovatieve bedrijfsleven in de regio. Met volop kansen om te groeien, in alle opzichten.

In 2055 heeft Oost-Groningen grote stappen gezet op het gebied van brede welvaart en bevindt het zich op het gemiddelde Nederlandse niveau. Hardnekkige vraagstukken op het gebied van generatiewerkloosheid, lagere inkomens en sociale problematiek hebben we achter ons gelaten en jeugd groeit gezond en gelukkig op met volop kansen in de eigen regio en daarbuiten.

Om dit te bereiken gaan we de komende 30 jaar werken aan vijf ambities:

1. **Kansen om te groeien**
   We willen dat meer mensen meedoen, en dat Oost-Groningen voor mensen en bedrijven een aantrekkelijke regio is om te komen wonen, werken en recreëren.
2. **Goed bereikbaar**
   Voorzieningen zijn voor onze inwoners dichtbij en de regio is uitstekend bereikbaar. Daarom versterken we verbindingen binnen de regio en met de omgeving, zowel fysiek als digitaal.
3. **Gezond en gelukkig**
   We verkleinen gezondheidsverschillen ten opzichte van de rest van Nederland in Oost-Groningen. We verbeteren de leefstijl en gezondheidsvaardigheden van inwoners en investeren in de jeugd en kansengelijkheid voor de jeugd door patronen van intergenerationele armoede te doorbreken en bestaanszekerheid te vergroten.
4. **Goed wonen**
   We realiseren een aantrekkelijke en toekomstbestendige, duurzame woningmarkt en leefomgeving, voor mensen die hier (komen) wonen en ook blijven.
5. **Groen en duurzaam**
   We versterken de kwaliteit van het landschap, verduurzamen de landbouwsector met natuurinclusieve landbouw, geven het energielandschap vorm op een manier die bij onze regio past en bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering met aandacht voor waterberging en het stimuleren van klimaat adaptief gedrag.

Samen werken we als gemeenten Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde met dit Masterplan aan deze krachtige regio. Dit vraagt om het doorbreken van vicieuze cirkels, van een lange adem, van vernieuwende coalities in de regio, van stevig en langjarig investeren. Van écht samenwerken, slimme combinaties zoeken en samen de schouders eronder zetten. Met elkaar binnen de regio en met hulp van provincie, Rijk en Europa.

Inhoud

Inleiding **4**

1. Samen maken we er werk van! **6**

1.1 Oost-Groningen in 2055 6

1.2 Vijf ambities voor Oost-Groningen 6

1.2.1 Kansen om te groeien 7

1.2.2 Goed bereikbaar 9

1.2.3 Gezond en gelukkig 11

1.2.4 Goed wonen 13

1.2.5 Groen en duurzaam 14

2. Samenwerken in en aan de regio **17**

2.1 Uitgangspunten voor de samenwerking 17

2.2 Bestuurlijke samenwerking 18

2.3 Organisatie 19

2.4 Samenwerking met partners 19

2.5 Communicatie 19

2.6 Monitoring, Staat van Oost-Groningen en Panel Oost-Groningen 19

2.7 Versterken strategische en innovatieve denkkracht 20

2.8 Financiering, planning & control 20

3. Werken aan de toekomst van Oost-Groningen **21**

3.1 Toekomstagenda Groningen 21

3.2 Nij begun 21

3.3 Samenhang 21

4. Investeren en uitvoeren **25**

4.1 Investeren in de regio 25

4.2 Van plan naar uitvoering 27

Inleiding

Aanleiding

Voor u ligt het Masterplan Oost-Groningen. In dit plan beschrijven we hoe we als vijf Oost-Groninger gemeenten in de periode tot 2055 samenwerken aan het vergroten van onze brede welvaart. De urgentie is groot, de regio kleurt in teveel statistieken helaas rood. Maar er zijn ook volop kansen om het tij te keren, vanuit samenwerking en gedeelde ambities: op weg naar een krachtige regio in 2055, waarbij we het perspectief van Nij Begun omarmen.

De vijf Oost-Groningse gemeenten hebben dit Masterplan opgesteld in het verlengde van de Strategische Toekomst Agenda Groningen (STAG) en Nij begun (onder meer Economische Agenda en Sociale Agenda). Het Masterplan is een verdieping van de Regionale Agenda Oost-Groningen, die in 2021 door de Oost-Groninger colleges is vastgesteld. Dit Masterplan is tot stand gekomen via bijeenkomsten met een brede delegatie van de vijf Oost-Groninger gemeenten die hebben nagedacht over een beeld van de toekomst van de regio en de weg daarnaartoe.

Naar een krachtige regio in 2055

Als regio Oost-Groningen werken we al jaren samen aan de regionale ontwikkeling. De ambities van de vijf Oost-Groningse gemeenten hebben we vastgelegd in de Regionale Agenda Oost-Groningen. Deze agenda heeft een perspectief van 15 jaar (2020-2035). Dit Masterplan Oost-Groningen bouwt voort op de Regionale Agenda en geeft er een nieuwe horizon aan (2055). De ambities uit de Regionale Agenda zijn in dit Masterplan geactualiseerd, de koers is nog steeds gericht op de gezamenlijke, regionale ontwikkeling van brede welvaart.

Het doorbreken van de sociaaleconomische problematiek, die van generatie op generatie overgaat, zoals de doelstelling wordt beschreven in *'Nij Begun'* en wat de urgentie voor onze regio en inwoners treffend benoemt, vertalen we als volgt naar Oost-Groningen:

"Binnen één generatie, in 2055, is de brede welvaart van de Oost-Groninger gemeenten gelijk aan het gemiddelde op landelijke niveau"

Met dit Masterplan wordt de basis gelegd voor een intensievere samenwerking tussen de vijf gemeenten, om hiermee gezamenlijk gedurende lange tijd de sociaaleconomische problemen van de regio aan te pakken en sterk te staan. Het is het strategisch kader voor de regio. Hierin beschrijven we de ambities die aan de basis liggen van een sterker fundament voor Oost-Groningen. De programmering van activiteiten vindt de komende tijd plaats.

Het Masterplan is opgebouwd vanuit de volgende vijf ambities die voortkomen uit de Regioagenda Oost-Groningen:

1. Kansen om te groeien
2. Goed bereikbaar
3. Gezond en gelukkig
4. Goed wonen
5. Groen en duurzaam

Leeswijzer

Het Masterplan Oost-Groningen is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 gaan we direct naar de kern van het Masterplan Oost-Groningen: vijf ambities op weg naar 2055, die het raamwerk vormen voor de ontwikkeling van de regio en de kapstok zijn voor verdere concretisering, in het verlengde van de ambities uit de Regionale Agenda Oost-Groningen. Onder deze ambities hebben we doelen gezet en mogelijk te ontwikkelen activiteiten die kunnen bijdragen aan het behalen van deze doelen. Dit noemen we kansrijke activiteiten. Hoofdstuk 2 bevat de wijze waarop de regionale samenwerking en belangrijke zaken als monitoren, leren en bijsturen worden georganiseerd. Hoofdstuk 3 beschrijft de context waarbinnen dit Masterplan gepositioneerd is en hoe dwarsverbanden liggen met andere plannen en ontwikkelingen in de regio. Tenslotte geven we in hoofdstuk 4 een eerste aanzet in de verdere uitwerking van het Masterplan Oost-Groningen richting investeren en uitvoeren.

1. Samen maken we er werk van!

Dit hoofdstuk bevat de kern van het Masterplan Oost-Groningen. Vanuit perspectief én urgentie worden vijf ambities uitgewerkt. Dit is de basis voor de verdere concretisering en geeft een eerste beeld van kansrijke activiteiten. Maar eerst, waar willen we nou eigenlijk naartoe in 2055?

1.1 Oost-Groningen in 2055

Oost-Groningen is prachtig, ruimtelijk en divers. De veenkoloniën in het westen, de bosrijke zandgronden in het zuidoosten en de weidsheid van de graanrepubliek in het noorden. Unieke en robuuste landschappen met een diversiteit aan dorpen en kleine steden, met kleinschaligheid en weidse vergezichten. Een regio met 140.000 inwoners die vaak al generaties lang in dit gebied wonen.

Als we kijken naar het jaar 2055, dan zien we voor Oost-Groningen een regio met historie én met toekomst. Een gebied met perspectief, met ruimte voor ontwikkeling, ondernemerschap, toenemend toerisme, steeds betere verbindingen, krachtige kernen en een gunstige ligging in Noordwest-Europa. Waar het goed wonen, opgroeien, werken, ondernemen en recreëren is. Met bereikbare maatschappelijke voorzieningen en brede onderwijsmogelijkheden in de nabijheid, verbonden aan de praktijk van het innovatieve bedrijfsleven in de regio. Met volop kansen om te groeien, in alle opzichten.

Waar de verbindingen binnen het gebied goed zijn, maar ook van en naar de omliggende regio's. En daarbuiten, zowel richting Nederland als richting Duitsland en Scandinavië. Dicht genoeg bij 'stad' om elkaar te versterken, maar met een eigenheid die gekoesterd en erkend wordt.

Een regio die voorbereid is op klimaatveranderingen, doordrongen is van het belang van water en groen en waar duurzaamheid hoog in het vaandel staat. Met regionale, duurzaam opgewekte energie, waar zowel de regio als de rest van ons land de vruchten van plukt. En een regio waar de vrijetijdseconomie bezoekers trekt uit binnen- en buitenland.

In 2055 heeft Oost-Groningen grote stappen gezet op het gebied van brede welvaart en bevindt zich op het gemiddelde Nederlandse niveau. Hardnekkige vraagstukken op het gebied van generatiewerkloosheid, lagere inkomens en sociale problematiek heeft men achter zich gelaten en jeugd groeit gezond en gelukkig op met volop kansen in de eigen regio en daarbuiten.

Samen werken we als gemeenten Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde met dit Masterplan aan een krachtige regio. En we voelen de urgentie, ook gezien de actuele beelden van (wederom) achterblijvende brede welvaart in onze regio. Dit vraag om het doorbreken van vicieuze cirkels, van een lange adem, van vernieuwende coalities in de regio. Van écht samenwerken, ruimte laten voor initiatieven die voor eigen gemeente niet direct relevant of passend zijn, slimme combinaties zoeken en samen de schouders eronder zetten. Met elkaar binnen de regio en met hulp van provincie, Rijk en Europa.

1.2 Vijf ambities voor Oost-Groningen

Om gezamenlijk koers te kunnen zetten richting 2055, bouwen we voort op de vijf ambities uit de Regionale Agenda Oost-Groningen, die gezamenlijk invulling geven aan het geschetste perspectief voor de regio. Ze vormen de 'kapstok' voor zowel de activiteiten vanuit het Masterplan als de wijze van organiseren en samenwerken (de governance, zie H.3):

1. Kansen om te groeien (1.2.1)
2. Goed bereikbaar (1.2.2)
3. Gezond en gelukkig (1.2.3)
4. Goed wonen (1.2.4)
5. Groen en duurzaam (1.2.5)

Bij elk van de ambities hebben we doelen opgesteld om te komen tot een krachtige regio waarin de problemen van de huidige generatie niet meer worden doorgegeven aan de volgende. Het behalen van een enkel doel kan bijdragen aan de realisatie van meerdere ambities. In het ontwikkelen van brede welvaart zijn er immers veel aspecten die met elkaar samenhangen.

De activiteiten die in dit Masterplan zijn opgenomen zijn kansrijk en richtinggevend. Dat wil zeggen dat deze activiteiten bij kunnen dragen aan de doelstellingen, maar nog niet onderzocht zijn op maatschappelijk draagvlak, haalbaarheid en financiën. Bij kansrijke activiteiten zal sprake zijn van maatwerk voor gemeenten. Het belang van een activiteit kan per gemeente sterk verschillen. Dit maakt dat sommige gemeenten niet meedoen aan een activiteit, of een eigen invulling kunnen geven aan een activiteit.

1.2.1 Kansen om te groeien

Voor het verhogen van de brede welvaart in onze regio, moeten we economische kansen creëren en aangrijpen. Een toekomstbestendige economie, die weerbaar en duurzaam is, is de basis voor het verhogen van brede welvaart. In Oost-Groningen benutten we deze kansen om te groeien via investeringen op het gebied van groeiende (hightech) bedrijvigheid, verbindingen met het onderwijs, werk en vrijetijdseconomie waardoor we de economische welvaart in het gebied te vergroten.

Hoe gaat het nu in Oost-Groningen?

De meeste banen in Oost-Groningen zijn te vinden in de zorg, handel, agrarische sector en industrie. Bestaande bedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan de ambities in Oost-Groningen, bijvoorbeeld als het gaat om werkgelegenheid en innovatie. Oost-Groningen is een innovatieve regio die zich kenmerkt door nuchterheid en pragmatische handelen. Ondernemers vinden elkaar makkelijk en voelen verbondenheid. Een voorbeeld waarin dit tot uiting komt is Makeport Mercurius. Deze coöperatie gaat het bedrijfsleven en het onderwijs helpen met het uitvoeren van uitdagende innovatie-opdrachten, zoals biobased bouwen. Andere voorbeelden van innovatie en high-tech zijn Innovatiehub Zuidoost-Groningen, Digitaal Centrum Oost-Groningen, Graanrepubliek 2.0 , Shine en het European Hyperloop Center. Het zijn belangrijke elementen in het regionale ecosysteem, waar Innovatienetwerk Oost-Groningen een verbindende rol in speelt.

Er is de laatste jaren een stijging in het aantal vestigingen van bedrijven in de regio en er zijn ook meerdere grote innovatieve hightech-bedrijven in de regio gevestigd. Dit is mede dankzij de ruimte die Oost-Groningen biedt, wat ook toekomstige perspectieven voor dergelijke bedrijven biedt. Het kan enerzijds zorgen voor een impuls aan de werkgelegenheid voor zowel theoretisch als praktisch opgeleide mensen, maar anderzijds, zeker in de huidige economische conjunctuur, zorgt dit voor nog meer spanning op de arbeidsmarkt. Groeiende bedrijvigheid kan dus zorgen voor meer welvaart in de regio, maar zorgt tegelijkertijd ook voor uitdagingen voor nieuwe en bestaande bedrijven.

In de huidige economische conjunctuur is de werkloosheid in Oost-Groningen laag. Tegelijkertijd is er in de regio een groot aantal mensen dat aan de zijlijn staat. Zij zijn werkloos door bijvoorbeeld een beperking of ziekte of de verlammende impact van (generatie)armoede. De regio kenmerkt zich door sociaaleconomische problematiek die van generatie op generatie wordt overgedragen. Dit is moeilijk te doorbreken, omdat hiervoor zowel in families als in de omgeving veranderingen nodig zijn.

Kansen om te groeien gaat echter niet alleen over bedrijvigheid en werk, maar ook over vrijetijdseconomie. Landelijk gezien een inmiddels volwaardige economische sector en ook in Oost-Groningen al volop in ontwikkeling. Oost-Groningen heeft veel te bieden voor inwoners en bezoekers van buiten. Ruimte, rust, een groene omgeving en erfgoed. De schoonheid en aantrekkingskracht van deze regio wordt echter nog te weinig benut en uitgedragen. Verdere ontwikkeling van vrijetijdseconomie betekent ook een directe ontwikkeling voor de leefbaarheid van de omgeving. Tevens biedt het werkgelegenheid in de breedte: van een voltijdsbaan tot deeltijdbanen waar bijvoorbeeld de jeugd haar loopbaan kan starten.

Waar willen we naartoe?

We willen dat iedereen meedoet, en dat Oost-Groningen voor mensen een aantrekkelijke regio is om te wonen en werken en ook te blijven. Daarom willen we zorgen voor een sterke economie met voldoende bedrijvigheid in de centra en daarbuiten en willen we kansen aangrijpen voor innovatie. We vinden persoonlijke ontwikkeling (levenslang ontwikkelen) van inwoners belangrijk en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, ook over de grens. We bieden baankansen voor laag-middelbaar- en hoogopgeleide mensen. Ook willen we een aantrekkelijke regio zijn, voor onze eigen inwoners, maar ook voor mensen van buiten. Daarom willen we onze vrijetijdseconomie een boost geven.

De volgende doelen dragen bij aan het bereiken van deze ambitie op weg naar 2055: *Iedere inwoner in Oost-Groningen is actief en levert op zijn of haar manier een bijdrage aan de samenleving*

Dit betekent dat er voldoende banen zijn voor hoog-, middelbaar- en lager opgeleiden en dat inwoners die dat op de een of ander wijze niet kunnen maatschappelijk actief zijn. We willen namelijk dat iedereen op zijn of haar eigen manier actief is en een bijdrage levert aan de samenleving en een toereikend inkomen heeft.

Oost-Groningen is een innovatieve regio die investeert in quadruple helix-samenwerking met bedrijven, studenten en werknemers. Dit maakt Oost-Groningen een aantrekkelijke regio voor bestaande en nieuwe bedrijven waar mensen zich een leven lang kunnen ontwikkelen.

Oost-Groningen is een aantrekkelijke regio voor bedrijven, onder andere vanwege de ruimte die het biedt, de aansluiting met Duitsland en Scandinavië en met de Eemshaven en de mogelijkheden van Groningen Airport Eelde in de buurt. We kunnen niet alle sectoren “bedienen”, daarom focussen we in dit plan op circulaire maakindustrie en de agrarische sector, waarbij we ook de kansen benutten die het gebruik van waterstof de regio biedt. Deze sectoren zijn met elkaar verweven. Dankzij deze focus is sprake van een uitstekend vestigingsklimaat. Hierdoor kunnen immers gerichte keuzes worden gemaakt. Bedrijven staan niet op zichzelf, maar werken nauw samen met het onderwijs en de overheid. Studenten worden al vroeg betrokken bij het bedrijfsleven, maar ook oudere werknemers worden betrokken bij het onderwijs. In Oost-Groningen bestaat een ecosysteem van levenslang ontwikkelen.

Oost-Groningen is een toeristische trekpleister met drie gebieden met een uniek karakter

Oost-Groningen kent met de Graanrepubliek, Westerwolde en de Veenkoloniën drie unieke gebieden op een relatief kleine oppervlakte. Deze diversiteit biedt kansen voor verschillende soorten toerisme. Met veel natuur en weidsheid, bos, water en een culturele geschiedenis is Oost-Groningen zowel interessant voor toeristen die op zoek zijn naar bezinning als voor toeristen die meer geïnteresseerd zijn in erfgoed of natuur. Door gerichte ontwikkeling in de gebieden mogelijk te maken evolueert de

vrijetijdseconomie zich tot één van de dragers onder de leefbaarheid van Oost-Groningen waarin elk gebied zijn eigen specifieke trekpleisters heeft.

Kansrijke activiteiten

Een eerste overzicht van kansrijke activiteiten is hieronder opgenomen:

- Aantrekkelijk vestigingsklimaat ontwikkelen voor circulaire maakindustrie, die via weg, spoor en digitaal goed bereikbaar is. Hierdoor kunnen we kansen voor de toepassing van waterstof goed benutten.
- Biobased bouwen ontwikkelen vanuit lokale circulariteit;
- Scholing in kansrijke sectoren toegankelijk en laagdrempelig maken voor inwoners;
- Doorontwikkeling van de samenwerking tussen de vier O 's door middel van campussen;
- Inzetten op ontwikkeling van mensen met een uitkering, bijvoorbeeld door het introduceren van basisbanen;
- Oost-Groningen doorontwikkelen tot vrijetijdsregio van formaat vanuit de kracht van de deelgebieden;
- Imagoverbetering en promotie van de regio met voor elk gebied een eigen specialisme

Dwarsverbanden

Deze ambitielijn heeft dwarsverbanden met de Masterplannen Zeehavens, Campussen en Regiocentra, de Regiodeal, de Sociale agenda en de Economische agenda.

1.2.2 Goed bereikbaar

Goede bereikbaarheid is fundamenteel voor het bevorderen van brede welvaart in de regio. Met goede verbindingen, binnen en buiten de regio, ervaren mensen een prettiger woonomgeving, is de afstand tot werk korter en hebben zij minder afstand tot belangrijke voorzieningen zoals zorg, wat welzijn en gezondheid bevordert. Goede bereikbaarheid bevordert ook het vestigingsklimaat voor bedrijven. Voor deze groep is bereikbaarheid belangrijk voor het krijgen van voldoende personeel en de verbindingen met andere (inter)nationale bedrijven.

Hoe gaat het nu in Oost-Groningen?

In Oost-Groningen is al jaren behoefte aan een robuuster OV-netwerk. Nog veel plaatsen zijn niet aangesloten op een spoorverbinding. Dit gaat veranderen door de komst van de Nedersaksenlijn en de doorontwikkeling van de Wunderline. Hierdoor is Groningen straks beter verbonden met Twente en Duitsland en is er in Groningen zelf ook een betere verbinding tussen onder andere Veendam, Stadskanaal en Ter Apel. De spoorlijnen worden gezien als ruggengraat van de regio en zorgen voor meer materiële welvaart doordat er een beter vestigingsklimaat ontstaat voor bedrijven en indirect ook voor immateriële welvaart zoals gezondheid en welzijn.

Oost-Groningen heeft veel dorpen en kernen waarin een verschraling van voorzieningen plaatsvindt. Voorzieningen zijn daardoor minder goed bereikbaar. Voor inwoners die afhankelijk zijn van het openbaar vervoer is een dekkend netwerk extra belangrijk. Een risico van deze afname van het voorzieningenniveau is de spiraal van verschraling. Door het wegvallen van voorzieningen trekken inwoners weg, wat nadelige gevolgen heeft voor de leefbaarheid en de brede welvaart in de regio.

Waar willen we naartoe?

We willen dat voorzieningen voor onze inwoners dichtbij blijven, daarom versterken we verbindingen binnen de regio en met de omgeving, zowel fysiek als digitaal. We zetten in op een dekkend netwerk van openbaar vervoer en verbetering van de bestaande wegenstructuur en vaarwegen. We vergroten

reismogelijkheden en bereikbaarheid in de regio door het opzetten van mobiliteitshubs en experimenteren met vervoer van de toekomst. Bedrijven en huishoudens kunnen gebruik maken van uitstekend internet.

De volgende doelen dragen bij aan het bereiken van deze ambitie op weg naar 2055:

Oost-Groningen is uitstekend bereikbaar voor alle typen vervoer

In plaats van dat een reis naar Oost-Groningen als ver klinkt, is de reis een zeer aangename geworden. Dit door goed doorontwikkelde en goed onderhouden verbindingen met de grensregio. En ook is er ruimte voor het versterken van ons hoofdwegennetwerk. Hierdoor is de ontsluiting van onze regio optimaal. Tevens is er aandacht voor het uitbreiden van het fietswegennetwerk voor zowel recreatief als woon-werk verkeer.

Iedere centrale kern heeft een transferium met deelvervoer

Hiermee worden zogenaamde 'transferia' opgezet die inwoners gelegenheid bieden om aanvullend op het OV en eigen vervoer zelfstandig naar hun bestemming te komen. De transferia zullen niet alleen de kernen verbinden, maar ook een verbinding leggen met de NSL- en Wunderline-stations.

In Oost-Groningen experimenteren we met innovatieve vormen van openbaar vervoer

We gaan experimenteren met (autonoom) vervoer. Dit vraagt om investeringen, maar ook een regelluwe zone in de huidige wet- en regelgeving. Het gebied kan worden gezien als innovatielab. Er kan efficiënter met middelen voor aanleg en onderhoud van infrastructuur worden omgegaan. Daarnaast kan er focus worden aangebracht waar infrastructuur nodig is en waar niet. Dit zorgt voor minder druk op de openbare ruimte.

De digitale ontsluiting van de regio is optimaal

Gezien de bovengenoemde ontwikkelingen, maar ook vanwege het versterken van het vestigingsklimaat voor bedrijven en het aantrekkelijker maken van wonen in de regio en werken buiten de regio, is de regio optimaal ontsloten, bijvoorbeeld via glasvezel.

Kansrijke activiteiten

Een eerste overzicht van kansrijke activiteiten is hieronder opgenomen:

- Stimuleren van deelvervoer in transferia nabij stationslocaties van o.a. de Nedersaksenlijn en Wunderline;
- Transferia in alle centrale kernen;
- Verbeteren en uitbreiden van snelle fietsverbindingen tussen de centrale kernen van Oost-Groningen en stations binnen de NSL en Wunderline;
- In de gehele regio realiseren van snelle digitale verbindingen.

Dwarsverbanden

Deze ambitielijn heeft dwarsverbanden met de Masterplannen Campussen en Regiocentra, ontwikkeling Nedersaksenlijn en Wunderline en de Economische agenda, maar ook met de Sociale agenda.

1.2.3 Gezond en gelukkig

Gezond en gelukkig is een belangrijk thema van brede welvaart en is van grote invloed op de tevredenheid over het eigen leven. De mate waarin mensen gezond zijn, en hoe zij hun gezondheid ervaren, bepaalt in grote mate de tevredenheid over het eigen leven. Uit onderzoek weten we ook dat mensen met een slechtere gezondheid minder positief zijn over de omgeving waarin zij wonen en minder makkelijk deelnemen aan de samenleving. Gezond en gelukkig zijn, hangt samen met bestaanszekerheid en inkomen. Ook is het belangrijk om het verdienvermogen in de regio te vergroten. Daarom is het belangrijk om parallelle ontwikkelingen te realiseren op het gebied van economie en werkgelegenheid en wonen. Daarom verbinden we deze ambitie in het bijzonder aan de ambitie 'kansen om te groeien' en 'goed wonen'. Dit betekent dat we activiteiten gaan uitvoeren die bijdragen aan meerdere ambities.

Hoe gaat het nu in Oost-Groningen?

De ervaren gezondheid van Oost-Groningers is in alle gemeenten lager dan het Nederlands gemiddelde. Zo ervaart in Westerwolde 69% van de volwassenen hun gezondheid als zeer goed en in Pekela 57%. De overige Oost-Groningse gemeenten scoren hier tussenin (Veendam 63%, Stadskanaal 65% en Oldambt 67%). In Nederland is dit gemiddeld 77,2%. Een verklaring hiervoor is het feit dat in Oost-Groningen relatief veel mensen wonen met een lage sociaaleconomische status, lage geletterdheid en een relatief laag opleidingsniveau. Dit staat in veel gevallen ook in verband met het veel voorkomen van een ongezonde leefstijl en ernstige gezondheidsproblemen.

Veel mensen in Oost-Groningen hebben beperkte gezondheidsvaardigheden. Deze zijn nodig om eigen verantwoordelijkheid te nemen en gezonde keuzes te maken. Gezondheidsvermogen hangt sterk samen met leefomstandigheden en een gezonde leefomgeving. Voor iemand die weinig invloed heeft op de eigen leefomstandigheden vanwege permanente bestaansonzekerheid en gebrek aan perspectief is het vaak erg moeilijk om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn/haar eigen gezondheid. Dit perspectief wordt vaak van generatie op generatie doorgegeven, waardoor jongeren opgroeien zonder te leren wat een gezonde leefstijl is.

Boven op de slechte ervaren gezondheid in Oost-Groningen, staan zorgvoorzieningen onder druk. Het is steeds moeilijker om in een dunbevolkte regio als Oost-Groningen een volledig zorgaanbod te kunnen leveren als gevolg van vergrijzing, bevolkingsdaling en veranderingen in het zorglandschap. Daarnaast is het vinden en behouden van voldoende gekwalificeerd zorgpersoneel lastig. Kortom, inwoners krijgen niet de zorg die ze nodig hebben en die ze verdienen. Een risico dat tevens ontstaat bij het verdwijnen van voorzieningen is de spiraal van verschraling, waaraan we in de ambitie 'Kansen om te groeien' refereerden.

Waar willen we naartoe?

We willen gezondheidsverschillen ten opzichte van de rest van Nederland in Oost-Groningen verkleinen en het aantal jaren in goede gezondheid vergroten. We verbeteren de leefomgeving en dagen mensen uit om gezond te leven, dit doen we in een zogenaamde 'blue zone'. We investeren in de jeugd en kansengelijkheid voor de jeugd door patronen van intergenerationele armoede te doorbreken en bestaanszekerheid te vergroten.

We organiseren bereikbare en toegankelijke zorg via laagdrempelige voorzieningen, waarbij een goede verbinding tussen het medische en het sociale domein voorwaardelijk is. Naast de klassieke opvatting van preventie (meer bewegen, gezonde voeding, minder alcohol en niet roken, etc.) zetten we ook in op onderliggende factoren die van grote invloed zijn op de gezondheid en bestaanszekerheid in onze regio: aanpak van armoede, schulden, eenzaamheid, laaggeletterdheid en

multi-problematiek en bieden daarbij perspectief voor de toekomst, bijvoorbeeld door het investeren in opleidingen en werkgelegenheid

De volgende doelen dragen bij aan het bereiken van deze ambitie op weg naar 2055:

Inkomensachterstanden werken we weg zodat alle inwoners gezond en gelukkig kunnen leven en mee kunnen doen in de samenleving

Bestaanszekerheid is de zekerheid dat je over middelen kunt beschikken om in je levensonderhoud te voorzien, de rust en ruimte hebt om je als mens te ontwikkelen en mee te doen in de samenleving. Bestaanszekerheid wordt grotendeels bepaald door je opleidingsniveau en inkomen maar ook door de zekerheid van een dak boven je hoofd in een geschikte en betaalbare woning. Het vergroten van de bestaanszekerheid van de inwoners is een belangrijk vertrekpunt bij het vergroten van de brede welvaart. Het ontbreken van bestaanszekerheid is namelijk ook op de lange termijn van grote invloed op volgende generaties (intergenerationele armoede) en leidt er onder andere toe dat kinderen opgroeien in ongezonde leefomstandigheden en armoede. Daardoor hebben ze minder kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Daarom zetten we in Oost-Groningen in op het vergroten van de bestaanszekerheid.

Oost-Groningen is een gezonde leefomgeving die inwoners uitdaagt om gezonde keuzes te maken

Een gezonde leefomgeving is een aantrekkelijke leefomgeving en nodigt mensen uit tot gezond gedrag. Het kan mensen bijvoorbeeld stimuleren om meer te bewegen, elkaar te ontmoeten of gezonde eetkeuzes te maken. Een gezonde leefomgeving wordt gestimuleerd in zowel het fysieke (bijv. klimaatadaptatie) als sociale domein. Hiervoor wordt ook wel het begrip ‘blue zone’ gebruikt.

Kinderen die opgroeien in Oost-Groningen hebben evenveel kansen om zich te ontwikkelen als kinderen in meer welvarende gebieden.

Hoe kansrijk een kind is op school, hangt af van waar zijn wieg staat. Vaak heeft dit te maken met de sociaaleconomische achtergrond van ouders en armoede. Kinderen van ouders met een lagere sociaaleconomische status (SES), behalen daardoor minder goede resultaten op school, dan kinderen van ouders met een hoge SES, ondanks dat zij dezelfde capaciteiten hebben. Op scholen in Oost-Groningen wordt vaker een schooladvies gegeven onder het niveau dat een kind aankan. De kans dat kinderen hun talenten optimaal kunnen ontplooien is daarmee veel kleiner. De aanpak van kansenongelijkheid moet er daarom voor zorgen dat kinderen in Oost-Groningen dezelfde kansen krijgen als kinderen in randstedelijke gebieden, waar de schoolresultaten gemiddeld hoger zijn. Niet alleen richten we ons op het onderwijs, maar vooral ook op de pedagogische basis.

Elke gemeente een passend en toegankelijk voorzieningenniveau

Om de spiraal van verschraling te voorkomen, zetten we in op een passend en toegankelijk voorzieningenniveau voor alle gemeenten. Dit betekent dat basisvoorzieningen als scholen, sport en bewegen, cultuur en maatschappelijke accommodaties toegankelijk, bereikbaar en beschikbaar zijn voor alle inwoners. Dit zorgt leefbaarheid en sociale cohesie en een aantrekkelijke leefomgeving.

De toenemende zorgvraag kunnen we in de regio goed opvangen

In Oost-Groningen krijgen we te maken met een dubbele vergrijzing. Mensen worden steeds ouder, en er zijn ook steeds meer ouderen in de toekomst. Dit zorgt ervoor dat de druk op de zorg toeneemt. Ook de toename van welvaartsziekten en de afname van gekwalificeerd personeel en informele zorg zoals mantelzorgers, zorgt voor extra druk op de zorg in de toekomst. Om iedereen kwaliteit van zorg te kunnen bieden, is het belangrijk dat de zorg in onze regio toekomstbestendig is. Met het Integraal Zorgakkoord leggen we hiervoor de basis zodat we samen met zorgpartijen de

juiste keuzes kunnen maken om de zorg te kunnen waarborgen die toegankelijk, dichtbij en kwalitatief goed is.

Kansrijke activiteiten

Een eerste overzicht van kansrijke activiteiten is hieronder opgenomen:

- Stevig inzetten op armoedebeleid om inkomensongelijkheid en problematische schulden aan te pakken, zoals bijvoorbeeld via de 'doorbraakmethode';
- Faciliteren van een gezonde leefstijl door het ontmoedigen van ongezond eten en stimuleren van sport en bewegen
- Het opzetten van (gecombineerde) woonvormen voor jong en oud;
- Aanbieden van voorschoolse educatie aan alle kinderen;
- De verrijkte schooldag als mogelijkheid voor alle scholen in Oost-Groningen;
- Behouden van basisvoorzieningen als o.a. scholen, sport-, culturele-, zorg- en maatschappelijke accommodaties.

Dwarsverbanden

Deze ambitielijn heeft dwarsverbanden met Masterplannen Regiocentra, Campussen, Landelijk Gebied, GALA, IZA, de Regiodeal en de Sociale Agenda.

1.2.4 Goed wonen

Een belangrijk thema binnen de brede welvaart is wonen. Een prettige woonomgeving, kwalitatief goede, passende en betaalbare woningen zorgen voor het verhogen van de materiele en immateriële welvaart in de regio. Een goed woonklimaat leidt tot gezondheid en geluk van inwoners en zorgt ervoor dat de regio aantrekkelijk is en blijft voor verschillende doelgroepen.

Hoe gaat het nu in Oost-Groningen?

In Oost-Groningen is het goed wonen, in een prettige leefomgeving met veel rust en groen. De woonlasten zijn laag in Oost-Groningen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Door de lagere inkomens in Oost-Groningen is het aandeel van het inkomen dat men aan zijn/haar woning uitgeeft echter hoger dan het landelijk gemiddelde. Door deze lage inkomens gaan veel woningen hard achteruit. Mensen hebben niet de middelen om hun woning te onderhouden, toekomstbestendig te maken of te verduurzamen. De mensen die wel de middelen hebben om dit te doen, vragen zich af of zij wel rendement behalen met het investeren in hun woning.

Waar willen we naartoe?

We willen een aantrekkelijke en toekomstbestendige woningmarkt en leefomgeving realiseren, voor mensen die hier al wonen, die hier willen komen wonen en ook die willen blijven. We verbeteren de kwaliteit en duurzaamheid van het woningaanbod en de leefomgeving en zorgen voor ruimte op de woningmarkt die voldoet aan de vraag van mensen die in Oost-Groningen willen komen, en blijven wonen. We bieden ruimte aan nieuwe en innovatieve vormen van wonen. We benutten en versterken de kwaliteit van het landschap als drager van een aantrekkelijke woonomgeving, die in balans is met de bestaande agro-industrie. We zorgen voor een veilige leefomgeving.

De volgende doelen dragen bij aan het bereiken van deze ambitie op weg naar 2055:

Alle particuliere- en corporatiewoningen van Oost-Groningen zijn voorzien van energielabel A en kwalitatief in orde voor de toekomst

We willen dat alle woningen duurzaam zijn en zuinig omgaan met energie. Een manier om dit te objectiveren is het energielabel. We willen dat alle woningen in ieder geval een A-status hebben. Ook moeten veel woningen van onderhoud en verbeteringen worden voorzien zodat de kwaliteit vooruit gaat en de woningen toekomstbestendig zijn.

Oost Groningen is een aantrekkelijke regio voor wonen met veel ruimte en voorzieningen nabij

Inwoners van Oost-Groningen waarderen hun woonomgeving hoog. Hierin kunnen we, met extra investeringen, uitblinken. Een schone woonomgeving waarbij extra aandacht is voor groen en water in de wijken. Een verbinding met het creëren van een gezonde leefomgeving kan leiden tot meer gezondheid, woongenot en geluk.

Vraag en aanbod op de Oost-Groninger woningmarkt is voor alle doelgroepen in balans

We creëren een vraaggerichte woningmarkt, voor nu en in de toekomst, die afgestemd is op de behoefte en mogelijkheden van verschillende doelgroepen in leeftijd, huishoudsamenstelling, inkomen en levensfase. We houden zowel bij nieuwbouwplannen rekening met de toekomstige vraag, als bij het verbeteren van bestaande woningen.

Kansrijke activiteiten

Een eerste overzicht van kansrijke activiteiten is hieronder opgenomen:

- Ondersteunen en ontzorgen van inwoners bij woningaanpassingen in het kader van verduurzaming(Isolatie en Ventilatie);
- Kwaliteit bestaande woningen wordt verbeterd door onderhoud, verduurzaming of herstructurering.
- Collectief verduurzamen van woningen;
- Voortzetten gebiedsgerichte aanpak;
- Innovatieve woonvormen mogelijk maken (denk bijvoorbeeld aan woon-zorg, woon-werk, woon-cultuur, wonen in bosrijke omgeving, oud-jong);
- Nieuwe woningen bouwen voor de toekomst.
- Huisvesting realiseren aan de onderkant van de markt om jong-volwassenen en oudere jeugd vast te houden

Dwarsverbanden

Deze ambitielijn heeft dwarsverbanden met Masterplan Regiocentra, de Regiodeal, de Sociale Agenda, het Volkshuisvestingsfonds, maatregel 29 Nij Begun, RegioDeal 2.0.

1.2.5 Groen en duurzaam

Veel duurzaamheidsvragen spelen op mondiaal niveau en gaan over wereldvraagstukken die de reikwijdte van handelen van onze regio ver te boven gaan. In onze regio gaan we echter wel de effecten zien van klimaatverandering, bijvoorbeeld op de natuur, de landbouw, waterhuishouding en ook op onze gezondheid. Daarom is duurzaamheid in brede zin een belangrijk thema om aan te werken in het verhogen van de brede welvaart.

Hoe gaat het nu in Oost-Groningen?

Met de baanbreker voor landbouw genaamd 'fascinating' werkt Groningen aan de landbouw van de toekomst: een circulair systeem dat duurzaamheid, natuur, gezonde voeding en een verdienmodel voor de boeren met elkaar in balans brengt. Bijvoorbeeld door duurzame productie van gewassen, energie-efficiënte en duurzame verwerking en het benutten van reststromen. Het doel is te komen tot een circulair landbouwsysteem.

Op het gebied van duurzame energie zijn de eerste stappen gezet. De actualiteit laat zien dat het in balans brengen van aanbod en vraag van energie nadrukkelijk de aandacht vraagt, ook in Oost-Groningen.

Waar willen we naartoe?

We versterken de kwaliteit van het landschap, verduurzamen de landbouwsector (landbouw van de toekomst) bijvoorbeeld met natuurinclusieve landbouw, geven het energielandschap vorm op een manier die bij onze regio past en bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering met aandacht voor waterberging en het stimuleren klimaat adaptief gedrag. We stimuleren een groene, aantrekkelijke leefomgeving en ondersteunen inwoners bij verduurzamen en vergroenen.

De volgende doelen dragen bij aan het bereiken van deze ambitie op weg naar 2055:

We stimuleren duurzame, natuurinclusieve landbouw in Oost-Groningen

Bij natuurinclusieve landbouw integreert de ondernemer de natuur zoveel mogelijk in de bedrijfsvoering. Een belangrijk aandachtspunt is dat ondernemers hun bedrijfsvoering ondanks, of dankzij het natuurinclusief ondernemen, rendabel moeten kunnen houden. Op dit punt kunnen regionale coalities worden gevormd, bijvoorbeeld op het gebied van biobased bouwen. Ook wordt gestimuleerd om de voedselverwerking zoveel mogelijk regionaal te organiseren. Dit zorgt praktisch voor minder vervoersbewegingen. We zien mogelijkheden voor het uitbreiden van natuurinclusieve landbouw in balans met de bestaande agro-industrie.

Oost-Groningen is klimaatbestendig

Het klimaat verandert en extreem weer komt steeds vaker voor. We willen voorbereid zijn op verschillende problemen die door klimaatverandering op ons af kunnen komen zoals wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. De voorbereiding richt zich op een praktische en een meer theoretische/beleidsmatige kant. In praktische zin zorgen we voor een klimaatbestendige omgeving. Denk aan simpele oplossingen zoals meer open verharding (graskeien) in plaats van gesloten verharding (asfalt). Theoretisch/beleidsmatig zorgen wij voor belangrijke randvoorwaardelijkheden. Bijvoorbeeld, in samenspraak met het Waterschap, wijzen wij gebieden aan voor wateropslag en bufferzones. Dit wordt vastgelegd in de omgevingsplannen van de gemeenten.

Alle inwoners, bedrijven en instellingen kunnen zich aansluiten bij een robuust energienetwerk dat lokaal en duurzaam is

Duurzame energie maakt nu al een flink deel uit van het energieaanbod in ons land. Oost-Groningen zet in om dit verder te ontwikkelen, lokaal en duurzaam opgewerkt, waarin draagvlak en mede-eigenaarschap samen kunnen komen. En daarbij komt deze duurzame energie ook beschikbaar voor inwoners, bedrijven en instellingen. Uiteraard vindt dit op een passende schaal plaats, rekening houdend met de verschillende deelgebieden in de regio, en in samenhang met de ontwikkelingen en regionale beschikbaarheid van waterstof en groen gas in de provincie.

Kansrijke activiteiten

Een eerste overzicht van kansrijke activiteiten is hieronder opgenomen:

- Actief faciliteren en ondersteunen bij subsidiekansen voor natuurinclusieve ‘landbouw van de toekomst’.
- Een robuust lokaal en duurzaam energienetwerk faciliteren en initiëren met energiepartners in de regio;
- Ontwikkelen van integrale groen-blauwe dooradering, door het koppelen van natuur, wonen, recreatie en waterberging.

Dwarsverbanden

Deze ambitielijn heeft dwarsverbanden met Masterplannen Zeehavens, RegioCentra en Landelijk gebied, de Economische Agenda en de Sociale Agenda en de Regionale EnergieStrategie (RES).

2. Samenwerken in en aan de regio

Het Masterplan Oost-Groningen biedt de regio de kans de verschillende opgaven die de regio heeft effectiever en efficiënter te organiseren. De afgelopen jaren heeft de samenwerking binnen Oost-Groningen een stevige basis gekregen. We werken steeds vaker samen en deze samenwerking brengt ons merkbaar verder. In dit hoofdstuk lichten we toe hoe we de samenwerking rondom het Masterplan Oost-Groningen willen vormgeven en hoe we zaken als monitoring, communicatie en participatie voor ogen hebben.

2.1 Uitgangspunten voor de samenwerking

Aansprekende voorbeelden van succesvolle samenwerking in de regio zijn de Arbeidsmarktregio Oost-Groningen Werk in Zicht, het Regionale Woon- en Leefbaarheidsplan, de totstandkoming van de strategische visie op de vrijetijdseconomie Oost-Groningen en het gezamenlijke Bidbook Nedersaksenlijn. Ook de samenwerking op verschillende bedrijfsvoeringsonderwerpen die afgelopen jaar is gestart, begint vorm te krijgen. De meest robuuste van allemaal is wellicht de samenwerking binnen de Regiodeal Oost-Groningen: een omvangrijke agenda, succesvol en betekenisvol. Dat is niet onopgemerkt gebleven. Oost-Groningen mag een vervolg op de Regiodeal organiseren voor de periode 2025-2028.

De inhoud van de Regiodeal is nauw verweven met het Masterplan Oost-Groningen en de eerder genoemde agenda's van Nij Begun. Dit betekent dat we ook op zoek gaan naar een slimme en efficiënte, geïntegreerde aansturing van het Masterplan en de Regiodeal en leren daarbij van de ervaringen met de samenwerking in de Regiodeal.

De samenwerking in het kader van het Masterplan Oost-Groningen kent de volgende uitgangspunten:

- Bereidheid tot investeren in een langjarige samenwerking: dit Masterplan gaat over de periode tot 2055;
- Commitment van de vijf gemeenten: het succes staat of valt met betrokkenheid en commitment van bestuur, directie/management en medewerkers;
- Commitment voor het geheel van dit Masterplan en onderkenning dat de ambities uit dit plan onderling met elkaar samenhangen;
- Samenwerking ingebed in het grotere geheel van Nij Begun: de samenwerking vindt plaats binnen een breder netwerk. Oost-Groningen moet zich krachtig verbinden met de governance van Nij Begun;
- Samenwerking vanuit gedeelde waarden:
    - **Vertrouwen**: dat we gezamenlijk Oost-Groningen naar een hoger plan kunnen tillen om huidige en toekomstige generaties een beter perspectief te bieden;
    - **Zelfbewus**t: we weten wat we willen en werken vanuit de houding "nait soezen, moar doun";
    - **Gelijkwaardigheid**: de vijf gemeenten nemen een gelijke positie in aan de ambtelijke en bestuurlijk tafels, gaan op zoek naar de overeenkomstige belangen, maar respecteren over en weer ook de verschillen die er kunnen zijn;
    - **Verantwoordelijkheid**: het succes van het realiseren van onze ambities is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dus ook gezamenlijk verantwoordelijk voor de benodigde investeringen die we hiervoor moeten doen (de kost gaat voor de baat);
    - **Flexibiliteit**: de samenwerking biedt ruimte om met wisselende 'coalities' te werken. Niet alles zal per definitie met alle vijf de gemeenten worden georganiseerd. Er zijn daarnaast ook activiteiten die met gemeenten buiten Oost-Groningen worden georganiseerd;

  - **Transparantie**: Heldere informatievoorziening: doorlopende communicatie over inhoud, financiën en proces van de samenwerking is een onmisbare bouwsteen.
- Samenwerking met ruimte voor de eigenheid van de deelgebieden in de regio en de vijf gemeenten. Waar nodig wordt door alle gemeenten samengewerkt in initiatieven, waar dat niet nodig of passend is, wordt in kleiner verband samengewerkt.
- Periodiek evalueren van de samenwerking op inhoud, proces en relatie. Ondanks de leerervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan in Oost-Groningen, betekent het Masterplan Oost-Groningen in meerdere opzichten een nieuwe ervaring waarbinnen we de ruimte moeten hebben om te leren en bij te sturen. De omvang van het Masterplan, en in brede zin Nij Begun, en de duur van de 'planperiode' (tot 2055) zijn uniek en vraagt dat we de vinger aan de pols blijven houden. Het evalueren, monitoren en leren (zie ook hierna) willen we structureel inbedden.

2.2 Bestuurlijke samenwerking

De regionale samenwerking kan op verschillende manieren worden georganiseerd, van licht tot zwaar, van publiekrechtelijk tot privaatrechtelijk. We kiezen in deze fase voor een lichte vorm van samenwerking die de ruimte geeft om de komende jaren te bezien of deze passend blijft voor hetgeen we met elkaar hebben te organiseren. We gaan onze samenwerking tussentijds evalueren en zijn flexibel om de samenwerkingsvorm desgewenst aan te passen. We acteren binnen het grotere geheel van Nij Begun, waar eveneens nog wordt nagedacht over de wijze van organiseren en besturen.

Uitgangspunt is dat binnen de financiële kaders die door gemeenteraden worden gesteld en de uitvoeringsprogramma's die door colleges worden vastgesteld, we de uitvoering binnen bestuurlijke stuurgroepen en ambtelijke projectgroepen gaan organiseren. Bevoegdheden blijven bij de vijf colleges en raden. Om de samenwerkingsbasis vanwege het meerjarig karakter wel een formele basis te geven, kiezen we voor de lichte variant van een 'Regeling zonder meer' (artikel 1, lid 1 WGR).

Per ambitie/programmalijn (in totaal dus vijf) organiseren we een stuurgroep bestaande uit een wethouder van iedere gemeente, voorgezeten door één van hen. Hierbij zorgen we voor een verdeling waarbij iedere gemeente een voorzitter levert. De inhoud van het programma krijgt hier vorm, het is een platform voor overleg en afstemming, besluiten worden hier genomen, tenzij een collegebesluit wordt gevraagd.

Naast de stuurgroepen per programmalijn organiseren we een regiegroep, bestaande uit de vijf burgemeesters en gemeentesecretarissen. Deze regiegroep is bedoeld om het overall proces te monitoren, waar het gaat om het onderdeel Regiodeal het overleg met het Rijk te voeren en de verbinding met Nij Begun te onderhouden.

We formaliseren deze samenwerking in een door colleges bekrachtigde samenwerkings-overeenkomst. Binnen de programma-organisatie realiseren we de noodzakelijke ambtelijke en bestuurlijke verbindingen. We vinden het belangrijk dat tussen de verschillende 'pijlers' van de samenwerking, maar zeker ook met de vijf colleges en gemeenteraden, de komende jaren een blijvende verbinding wordt georganiseerd. Het programma moet dicht op de gemeentebesturen worden georganiseerd, waarmee ook het eigenaarschap of opdrachtgeverschap inhoud krijgt. Veel gehoorde kritiek op gemeenschappelijke regelingen is dat gemeenten zich op afstand voelen komen, dit is ongewenst bij de aansturing van het Masterplan.

Naast de formele besluitvorming in stuurgroepen en colleges/raden organiseren we jaarlijks gezamenlijke plenaire activiteiten. Deze kennen een informeel karakter en gaan over ontmoeten, bijpraten, monitoren, evalueren en leren van resultaten. Jaarlijks organiseren we één of twee bijeenkomsten voor de vijf colleges en een bijeenkomst voor de gezamenlijk raden en colleges.

Daarnaast denken we aan tussentijdse ‘themabijeenkomsten’ waar specifiek over een bepaald onderwerp informatie wordt verstrekt en/of opiniërend van gedachten gewisseld. Al deze bijeenkomsten rouleren ‘door het gebied’.

2.3 Organisatie

De uitvoering van het Masterplan Oost-Groningen en de overige onderdelen van Nij Begun gaat de komende jaren veel extra’s vragen van de ambtelijke organisaties. Het is belangrijk dat we investeren in de uitvoeringskracht van de eigen organisatie zodat onze medewerkers zich optimaal kunnen inzetten binnen de verschillende programma’s. Vanuit de beschikbare financiële middelen van Nij Begun (en RegioDeal) wordt een substantiële bijdrage geleverd aan de kosten.

Het uitgangspunt dat we bestuurlijk hanteren, trekken we ook door naar de ambtelijke samenwerking. We gaan een solide basis voor de samenwerking organiseren. Ook dit kan binnen hetzelfde construct van ‘Regeling zonder meer’ (art. 1, lid 1 WGR) geregeld worden. De vijf ambtelijke organisaties gaan feitelijk een netwerksamenwerking aan. Uitgangspunt is dat betrokken medewerkers in dienst blijven van de eigen organisatie en van daaruit deelnemen aan de verschillende werk- en projectgroepen.

Om het programma succesvol uit te voeren, bestaat de behoefte een gezamenlijk programmabureau Oost-Groningen te organiseren: een klein bureau, geleid door een programmadirecteur, met ondersteuning van een programmasecretaris (bij voorkeur beiden in gemeentelijke dienst). Het bureau heeft coördinerende, organisatorische, faciliterende, communicatieve en administratieve taken. In de bijlagen is een organogram van de samenwerking in Oost-Groningen toegevoegd.

2.4 Samenwerking met partners

Tot nu toe ging het vooral over de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking. In zekere zin de basis die we op orde moeten hebben. Veel van wat we gaan doen, vraagt echter ook de betrokkenheid van anderen. We werken als gemeenten binnen de ‘quadruple helix’ samen met kennisinstellingen, ondernemers, inwoners en overige overheden (provincie, waterschap, Rijk). Afhankelijk van het onderwerp gebeurt dit in verschillende samenstellingen. We zijn als gemeenten niet altijd initiatiefnemer of ‘bepalend’. Vaker zijn we facilitair, voorwaardenscheppend, agenderend of gelijkwaardig partner/deelnemer. Samenwerken, de wijze van communiceren en participeren op de verschillende onderdelen van het Masterplan, Regiodeal en/of Nij Begun zal maatwerk zijn en kan per activiteit verschillen.

De gemeenten in Oost-Groningen hebben ervaring met de methodiek van wijk- en dorpsgericht werken. Deze werkmethode willen we verder ontwikkelen en inzetten bij de uitvoering van het Masterplan Oost-Groningen.

2.5 Communicatie

Het Masterplan Oost-Groningen vraagt om een eigen communicatiestrategie. Dit is een onderwerp dat in de volgende fase wordt opgepakt. De ervaring vanuit de Regio Deal leert dat de inzet die hiervoor nodig is, niet moet worden onderschat. We streven naar een planmatige aanpak met een communicatiejaarplan en communicatiekalender.

2.6 Monitoring, Staat van Oost-Groningen en Panel Oost-Groningen

In dit Masterplan zetten we het begrip brede welvaart centraal. En willen we stevige stappen zetten! Onze inspanningen en resultaten koppelen we in de volgende fase aan verschillende brede welvaartsindicatoren om de voortgang in de loop der jaren te kunnen volgen. We gaan onze werkzaamheden periodiek meten en kijken of we kunnen aansluiten bij de methodiek die ook gehanteerd wordt binnen het NPG ondersteund door het Sociaal Planbureau Groningen, Aletta

Advies en E&E advies. Een andere mogelijkheid is de monitoring binnen de RegioDeal door te ontwikkelen.

De resultaten van de monitoring gebruiken we ook voor de periodieke ontmoetingen met raden en colleges. Met hen bespreken we dan, analoog aan Nij Begun, 'De staat van Oost-Groningen'. Een aanvullend idee is het organiseren van een 'Panel Oost-Groningen'. Een geselecteerde groep inwoners, ondernemers, vertegenwoordigers organisaties wordt als panel bevraagd over de ontwikkelingen in de regio en thema's uit het Masterplan. Informatie die hieruit voortkomt kan ook als input worden gebruikt om het Masterplan bij te sturen.

2.7 Versterken strategische en innovatieve denkkracht

Dit Masterplan Oost-Groningen is weliswaar de leidraad voor de ontwikkeling van de regio in de komende jaren, maar het vraagt nadrukkelijk verdere uitwerking. Hiertoe bundelen de gemeenten hun strategische denkkracht en creëren experimenteerruimte binnen de samenwerking. Partners en 'frisse dwarsdenkers' uit de regio, maar ook uit de rest van Nederland of het buitenland, ontmoeten elkaar regelmatig los van de dagelijkse drukte om kansrijke ideeën uit te denken en projecten voor te bereiden.

2.8 Financiering, planning & control

Het Masterplan vertelt het verhaal van Oost-Groningen en beschrijft ambities, programma's en projecten waar we samen aan werken. De financiering hiervan vindt plaats door het bundelen en slim combineren van financiële middelen uit meerdere bronnen. Naast eigen middelen (cofinanciering) gaat het dan om middelen uit onder meer Nij Begun en RegioDeal maar ook uit andere provinciale, landelijke dan wel Europese programma's. In hoofdstuk 3 hebben we hier een eerste overzicht van opgenomen, evenals een eerste verbinding met de ambities in hoofdstuk 1. In hoofdstuk 4 is dit concreter uitgewerkt.

De omvang en complexiteit van het programma in combinatie met de verschillende financieringsstromen vragen om een zorgvuldige planning & control. Hierbij hoort ook het werken met jaarlijkse door de colleges vastgestelde uitvoeringsplannen en verantwoording via een jaarverslag. Dit is analoog aan de werkwijze binnen de RegioDeal. We sluiten hierbij ook zoveel mogelijk aan op de toekomstige wijze van werken van Nij Begun.

Het programmabureau Oost-Groningen kan dit faciliteren samen met financiële en beleidscontrollers vanuit gemeenten. De control-functie zal in de volgende fase worden uitgewerkt.

3. Werken aan de toekomst van Oost-Groningen

Dit Masterplan staat niet op zichzelf, wat ook al blijkt in de verwijzingen naar bijvoorbeeld de Sociale Agenda en Economische Agenda in de vorige hoofstukken. In dit hoofdstuk worden de context waarbinnen dit Masterplan tot stand is gekomen en de samenhang met parallelle ontwikkelingen toegelicht. Juist in samenhang en samenwerking liggen de kracht en de kansen voor Oost-Groningen.

3.1 Toekomstagenda Groningen

De Strategische Toekomst Agenda Groningen (STAG) werd in 2021 opgesteld door de provincie Groningen, de betrokken gemeenten en het Rijk. Doel hiervan is een beter leven en het versterken van de brede welvaart in de provincie. De agenda werkt vanuit drie transities: de overgang naar een duurzaam energiesysteem, de transitie van zorg naar gezondheid en een natuurinclusief en klimaatadaptief landelijk gebied.

Op basis van de Strategische Toekomst Agenda Groningen is afgesproken om vijf masterplannen uit te werken: Zeehavens, Campussen, Landelijk gebied, Regiocentra en Oost-Groningen.

De vijf Masterplannen hangen onderling met elkaar samen. Zo heeft dit Masterplan Oost-Groningen een relatie met de andere vier Masterplannen, om in de uitvoering te komen tot slimme combinaties van activiteiten en financiering. De samenwerking wordt nadrukkelijk gezocht bij het werken aan de doelstellingen in dit document.

3.2 Nij begun

Op 24 februari 2023 heeft de Parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen haar eindrapport 'Groningers boven gas' gepresenteerd. Naast aanbevelingen over schadeafhandeling en versterking, bepleit de commissie dat de regio weer toekomstperspectief moet krijgen om het leef- en vestigingsklimaat te versterken. Op basis hiervan hebben de gezamenlijke overheden van Groningen in maart 2023 een integraal pakket gepubliceerd 'Ereschuld: herstel en perspectief voor Groningen'. In het pakket worden aanbevelingen gedaan op het gebied van schadeherstel, versterking en gezondheid, leefbaarheid en voorzieningen, Groningen aardgasvrij in 2035 en nieuw perspectief door te investeren in de drie transities uit de Toekomst Agenda Groningen: energie, gezondheid en landelijk gebied.

Op 25 april 2023 heeft het kabinet een reactie gegeven op het rapport van de parlementaire enquêtecommissie "Nij begun – Op weg naar erkenning, herstel en perspectief". Hierin wordt het Masterplan Oost-Groningen benoemd, met als doel *“het doorbreken van de sociaaleconomische problematiek die van generatie op generatie overgaat door het sociaaleconomisch potentieel van het gebied te benutten en te versterken”.* De inspanningen vanuit onder meer de Sociale, Economische en Verduurzamingsagenda, die momenteel worden ontwikkeld, sluiten hierop aan.

3.3 Samenhang

Om onze ambities te realiseren leggen we zowel inhoudelijk als financieel de verbinding met andere plannen in de regio en de provincie, onder meer vanuit Nij Begun. Ook zullen we op onderdelen aansluiten bij de overige vier Masterplannen die zijn/worden opgesteld en de Regiodeal Oost-Groningen. Hieronder is toegelicht welke verbanden wij in ieder geval zien en zullen benutten. Een overzicht van deze plannen en dwarsverbanden is opgenomen als bijlage 1.

Regiodeal Oost-Groningen 1.0 en 2.0

De Regiodeal is een programma van Oost-Groningen, het Rijk en de provincie, waarbij geïnvesteerd wordt in het vergroten van de leefbaarheid in Oost-Groningen. Met de Regiodeal brengen we een ontwikkeling op gang die blijvend impact heeft op de regio en haar inwoners. Dat zorgt voor:

1. Betere kansen op de arbeidsmarkt;
2. Meer ruimte en vaardigheden om te werken aan een betere gezondheid;
3. Een beter woon- en leefklimaat.

De Regiodeal 1.0 (2020-2025) is het beginpunt van een ontwikkeling op lange termijn: weg van de negatieve spiraal en op naar een leefbare, veerkrachtige en toekomstkrachtige regio. In de periode 2020-2025 wordt € 30 miljoen geïnvesteerd in de Regio. Voor de periode 2025 – 2030 is een aanvraag voor een RegioDeal 2.0 gedaan en gehonoreerd.

De Regiodeal sluit aan op drie van de vijf ambities in het Masterplan Oost-Groningen, namelijk ‘Kansen om te groeien’, ‘Gezond en gelukkig’ en ‘Goed wonen’. Veel doelstellingen uit het Masterplan Oost-Groningen overlappen met de doelstellingen in de Regiodeal. De activiteiten die vanuit de Regiodeal worden opgezet, sluiten daardoor goed aan op de doelstellingen en de ambities in dit Masterplan.

Sociale agenda

De Sociale agenda wordt op dit moment opgesteld vanuit Nij begun en zal bestaan uit concrete doelstellingen en investeringen die ten goede komen aan de leefbaarheid, onderwijskwaliteit, armoedebestrijding, gezondheid en arbeidsparticipatie van inwoners in Groningen. Per gemeente kunnen inhoudelijke accenten worden gelegd.

De sociale agenda zal zich richten op vier speerpunten:

1. Verbeteren van de (mentale) gezondheid;
2. Vergroten van de leefbaarheid en sociale cohesie;
3. Kansen voor kinderen, jongeren en de volgende generatie;
4. Arbeidsparticipatie & Armoedebestrijding.

De middelen die voor de uitvoering van de sociale agenda beschikbaar worden gesteld zijn eenmalig € 500 miljoen, gevolgd door een jaarlijkse bijdrage van € 100 miljoen voor 30 jaar. Nog onbekend is waar deze middelen precies gaan landen.

Het Masterplan Oost-Groningen geeft in combinatie met de Regiodeal naar verwachting voor een groot deel uitvoering aan de Sociale agenda voor de Oost-Groningse gemeenten.

Economische agenda

Groningen wil met de Economische agenda, die eveneens in 2024 wordt ontwikkeld, een belangrijke bijdrage leveren aan drie grote maatschappelijke veranderingsprocessen (transities, zie 3.1), als uitvoeringsagenda van de Toekomstagenda Groningen. De speerpunten in de economische agenda sluiten aan op die van de Toekomstagenda Groningen. Deze drie speerpunten zijn: Energietransitie, Gezondheid en Transities in het landelijk gebied.

De Economische agenda zal leiden tot versterking van de samenwerking van overheden, bedrijven en kennisinstellingen. De agenda moet Groningen in staat stellen in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en ruimte bieden voor nieuwe initiatieven. Om economische kansen te kunnen verzilveren moet aan belangrijke voorwaarden zijn voldaan.

Zo moeten onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar zijn aangesloten, om de professionals van de toekomst op te leiden, om te scholen of bij te scholen. En verdere digitalisering is vereist, samen met een aantrekkelijk, sterk ondernemings- en vestigingsklimaat. Een hoogwaardige infrastructuur van weg, spoor- en netwerkverbindingen is een andere vereiste. En dat mag niet gaan ten koste van de kwaliteit van het landschap. Want een mooi en robuust landschap is ook een belangrijke voorwaarde voor perspectief: met het oog op de leefkwaliteit, én als drager voor de groeiende vrijetijdseconomie.

Voor de Economische Agenda komt een langjarige financieringsstroom beschikbaar van € 100 miljoen per jaar voor 30 jaar, voorafgegaan door een eenmalig startkapitaal van € 250 miljoen. Daarnaast komen middelen beschikbaar voor infrastructuur (verdubbeling N33, eerste fase Nedersaksenlijn (NSL) en voor ondersteunende partijen in het economische veld (o.a. Economic Board Groningen en Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij). Hoe deze middelen gaan landen is nog niet bekend.

Het Masterplan Oost-Groningen sluit vanuit alle vijf ambities aan op de Economische agenda. Zodoende verwachten we dat er zowel een inhoudelijke als financiële verbinding is tussen het Masterplan Oost-Groningen en de Economische agenda.

Maatregel 29 uit Nij Begun

Het kabinet geeft verder een extra impuls aan het isoleren van woningen met matige en slechte energielabels in de provincie Groningen en een aantal gemeenten in Noord-Drenthe, inclusief woningen die al zijn versterkt. Hiervoor stelt het kabinet in totaal € 1,65 miljard beschikbaar, waarmee een substantiële financiële bijdrage kan worden gedaan voor isolatiemaatregelen in aanvulling op de bestaande nationale subsidie- en financieringsregelingen, en bovenop de middelen die beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten voor de lokale Isolatieaanpak en de aanpak van energiearmoede. Het doel van de extra bijdrage is om woningen (zowel koop- als huurwoningen) die qua energiezuinigheid nog te wensen over laten te verbeteren, zodat deze woningen in 2035 voldoen aan de standaard en daarmee gereed zijn om van het aardgas af te gaan.

In de ambities ‘Goed wonen’ en ‘Groen en duurzaam’ in het Masterplan Oost-Groningen zijn doelstellingen opgenomen die gaan over duurzaamheid en het verduurzamen van woningen. We verbinden deze maatregel daarom aan het Masterplan Oost-Groningen en ook aan de bestaande regelingen voor isolatie (Isolatieprogramma) en energiearmoede en volkshuisvesting (Volkshuisvestingsfonds).

Baanbrekers

Vanuit het Nationaal Programma Groningen (NPG) is gestart met vijf baanbrekende programma’s die de economie van Groningen moeten versterken. De programma’s richten zich op vragen als: waar verdient Groningen de komende decennia haar geld mee? Welke bijdragen levert de provincie aan een toekomstbestendige economie? Hoe zorgen we dat die niet alleen duurzaam is, maar ook dat iedereen er structureel van profiteert? De vijf baanbrekende programma’s richten zich op gezondheidstechnologie, waterstofeconomie, landbouw en voedsel, vrijetijdseconomie en circulaire economie.

De doelstellingen en ambities van het Masterplan Oost-Groningen overlappen deels met die van de Baanbrekers.

Overige vier Masterplannen

Op basis van De Toekomstagenda Groningen zijn vijf masterplannen geformuleerd (waaronder het Masterplan Oost-Groningen) om langjarig in te investeren:

Regiocentra
Het doel van het Masterplan Regiocentra is om voor tien regionale kernen in Groningen de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid te verbeteren zoals door behoud van lokale voorzieningen. Dit raakt zowel de Sociale-, Economische-, als de Verduurzamingsagenda.

Landelijk gebied
Het Masterplan Landelijk Gebied beoogt investeringen in de kwaliteit van het Groningse landschap. Daarbij wordt gekeken naar de natuurwaarden, klimaatadaptatie (o.a. water vasthouden en waterberging) en het toeristisch-recreatief potentieel van gebieden. Groningen neemt deze projecten op in het provinciale gebiedsprogramma dat wordt gemaakt in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Campussen
Het Masterplan Campussen zet in op de ontwikkeling van campussen, innovatie-ecosystemen en een toekomstbestendige arbeidsmarkt in Groningen. Door partijen zoals de provincie, schoolinstellingen, ziekenhuizen en het Rijk worden afspraken vastgelegd over de planning en financiering van initiatieven en structurele onderlinge samenwerking. Voor het ontwikkelen van campussen is vanuit Nij Begun € 50 miljoen beschikbaar gesteld. In Oost-Groningen wordt op meerdere locaties gewerkt aan de ontwikkeling van een campus.

Zeehavens
Het Masterplan Zeehavens richt zich op de ontwikkeling van de Groningse zeehavens voor de grootschalige opwekking, aanlanding en toepassing van duurzame energie en grondstoffen (inclusief benodigde infrastructuur). Het doel is verduurzaming van de industrie en het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid.

We verwachten dat er op doelstellingenniveau en activiteitenniveau verbindingen te maken zijn tussen het Masterplan Oost-Groningen en alle vier de masterplannen. Zie hiervoor hoofdstuk 1.

4. Investeren en uitvoeren

In dit afrondende hoofdstuk kijken we vooruit. Onze ambities zijn groot, de urgentie in de regio zeker ook. We bespreken in dit hoofdstuk de benodigde investeringen en de volgende fasen van dit Masterplan Oost-Groningen, die in het teken staan van concretiseren en organiseren.

4.1 Investeren in de regio

De ambities in Oost-Groningen vragen een stevige investering en vasthoudendheid, gedurende een langere tijd. Zo doorbreken we hardnekkige patronen, werken we aan complexe vraagstukken en zetten we in op de volgende generatie. Gezien de urgentie en de grote achterstanden in de regio zijn grote investeringen nodig vanuit een robuuste aanpak. De komende tijd wordt duidelijker hoe groot de investeringen zullen zijn en welke financieringsbronnen daadwerkelijk beschikbaar gaan komen.

Een eerste inschatting van de benodigde investeringen is nu nog niet te maken, dat vraagt verdere uitwerking van de kansrijke activiteiten per ambitie. Om deze stappen te gaan zetten vragen we nu wel reeds aandacht voor de financiering van het opstarten van de programma-organisatie voor Masterplan Oost-Groningen.

Ambitie	Doelen	Kansrijke Activiteiten	Raming	Mogelijke financiële bronnen
1 Kansen om te groeien	• Iedere inwoner in Oost-Groningen is actief en levert op zijn of haar manier een bijdrage aan de samenleving • Oost-Groningen is een innovatieve regio die investeert in triple helix-samenwerking met bedrijven, studenten en werknemers. Dit maakt Oost-Groningen een aantrekkelijke regio voor bestaande en nieuwe bedrijven waar mensen zich een leven lang kunnen ontwikkelen. • Oost-Groningen is een toeristische trekpleister met drie gebieden met een uniek karakter	• Aantrekkelijk vestigingsklimaat ontwikkelen voor circulaire maakindustrie, die via weg, spoor en digitaal goed bereikbaar is. Hierdoor kunnen we kansen voor de toepassing van waterstof goed benutten. • Biobased bouwen ontwikkelen vanuit lokale circulariteit; • Scholing in kansrijke sectoren toegankelijk en laagdrempelig maken voor inwoners; • Doorontwikkeling van de samenwerking tussen de vier O ’s door middel van campussen; • Introduceren van basisbanen voor mensen met een uitkering; • Oost-Groningen doorontwikkelen tot vrijetijdsregio van formaat vanuit de kracht van de deelgebieden; • Imagoverbetering en promotie van de regio met voor elk gebied een eigen specialisme	Eenmalig: PM Jaarlijks: PM	Economische agenda Sociale agenda Regiodeal Oost-Groningen Masterplan Campussen

Ambitie	Doelen	Kansrijke Activiteiten	Raming	Mogelijke financiële bronnen
2 Goed bereikbaar	• Oost-Groningen is uitstekend bereikbaar voor alle typen vervoer • Iedere centrale kern heeft een transferium met deelvervoer • In Oost-Groningen experimenteren we met innovatieve vormen van openbaar vervoer • De digitale ontsluiting van de regio is optimaal	• Stimuleren van deelvervoer in transferia nabij stationslocaties van o.a. de Nedersaksenlijn en Wunderline; • Transferia in alle centrale kernen; • Realiseren en uitbreiden van snelle fietsverbindingen tussen de centrale kernen van Oost-Groningen en stations binnen de NSL en Wunderline; • In de gehele regio realiseren van snelle digitale verbindingen.	Eenmalig: PM Jaarlijks: PM	Europese subsidies Economische agenda Sociale agenda
3 Gezond en gelukkig	• Inkomensachterstanden werken we weg zodat alle inwoners gezond en gelukkig kunnen leven en mee kunnen doen in de samenleving • Oost-Groningen is een gezonde leefomgeving die inwoners uitdaagt om gezonde keuzes te maken • Kinderen die opgroeien in Oost-Groningen hebben evenveel kansen om zich te ontwikkelen als kinderen in meer welvarende gebieden. • Elke gemeente heeft een passend en toegankelijk voorzieningenniveau • De toenemende zorgvraag kunnen we in de regio goed opvangen	• Stevig inzetten op armoedebeleid om inkomensongelijkheid en problematische schulden aan te pakken, zoals bijvoorbeeld via de 'doorbraakmethode'; • Faciliteren van een gezonde leefstijl door het ontmoedigen van ongezond eten en stimuleren van sport en bewegen; • Het opzetten van (gecombineerde) woonvormen voor jong en oud; • Aanbieden van voorschoolse educatie aan alle kinderen; • De verrijkte schooldag als mogelijkheid voor alle scholen in Oost-Groningen; • Behouden van basisvoorzieningen als o.a. scholen, sport-, culturele-, zorg- en maatschappelijke accommodaties.	Eenmalig: PM Jaarlijks: PM	Sociale agenda Regiodeal Economische agenda

Ambitie	Doelen	Kansrijke Activiteiten	Raming	Mogelijke financiële bronnen
4 Goed wonen	• Alle particuliere- en corporatiewoningen van Oost-Groningen zijn voorzien van energielabel A en zijn kwalitatief in orde voor de toekomst • Oost-Groningen is een aantrekkelijke regio voor wonen met veel ruimte en voorzieningen nabij • Vraag en aanbod op de Oost-Groninger woningmarkt is voor alle doelgroepen in balans	• Ondersteunen en ontzorgen van inwoners bij woningaanpassingen in het kader van verduurzaming (Isolatie en Ventilatie); • Kwaliteit bestaande woningen wordt verbeterd door onderhoud, verduurzaming of herstructurering; • Collectief verduurzamen van woningen; • Voortzetten gebiedsgerichte aanpak; • Innovatieve woonvormen mogelijk maken (denk bijvoorbeeld aan woon-zorg, woon-werk, woon-cultuur, wonen in bosrijke omgeving, oud-jong); • Nieuwe woningen bouwen voor de toekomst; • Huisvesting realiseren aan de onderkant van de markt om jong-volwassenen en oudere jeugd vast te houden.	Eenmalig: PM Jaarlijks: PM	Regiodeal Maatregel 29 Nij Begun Isolatieprogramma Sociale Agenda Economische Agenda
5 Groen en duurzaam	• We stimuleren duurzame, natuurinclusieve landbouw in Oost-Groningen • Oost-Groningen is klimaatbestendig • Alle inwoners, bedrijven en instellingen kunnen zich aansluiten bij een robuust energienetwerk dat lokaal en duurzaam is	• Actief faciliteren en ondersteunen bij subsidiekansen voor natuurinclusieve 'landbouw van de toekomst'; • Een robuust lokaal en duurzaam energienetwerk faciliteren en initiëren met energiepartners in de regio; • Ontwikkelen van integrale groen-blauwe dooradering, door het koppelen van natuur, wonen, recreatie en waterberging.	Eenmalig: PM Jaarlijks: PM	Economische agenda Sociale agenda
Organiseren en samenwerken in Oost-Groningen	Financiering van de uitvoeringsorganisatie (incl. opstartperiode)		Eenmalig: € 3 mln. Jaarlijks: € 1 mln.	Sociale Agenda Economische Agenda

In de volgende fasen worden de activiteiten stap voor stap verder uitgewerkt. Daarmee maken we ook inzichtelijk over welke investeringen we het concreet hebben en hoe slim gebruik kan worden gemaakt van het combineren van initiatieven en financieringsbronnen. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij de werkwijze van Nij Begun.

4.2 Van plan naar uitvoering

Het jaar 2024 en 2025 benutten we om onze plannen verder uit te werken, te concretiseren, te vertalen naar financiële impact en de samenwerking in de regio en met externe partijen verder vorm te geven en te organiseren. We zorgen voor een stevige verbinding met de sociale en economische agenda vanuit Nij begun en de andere masterplannen. Ook ontwikkelen we, in afstemming met Nij

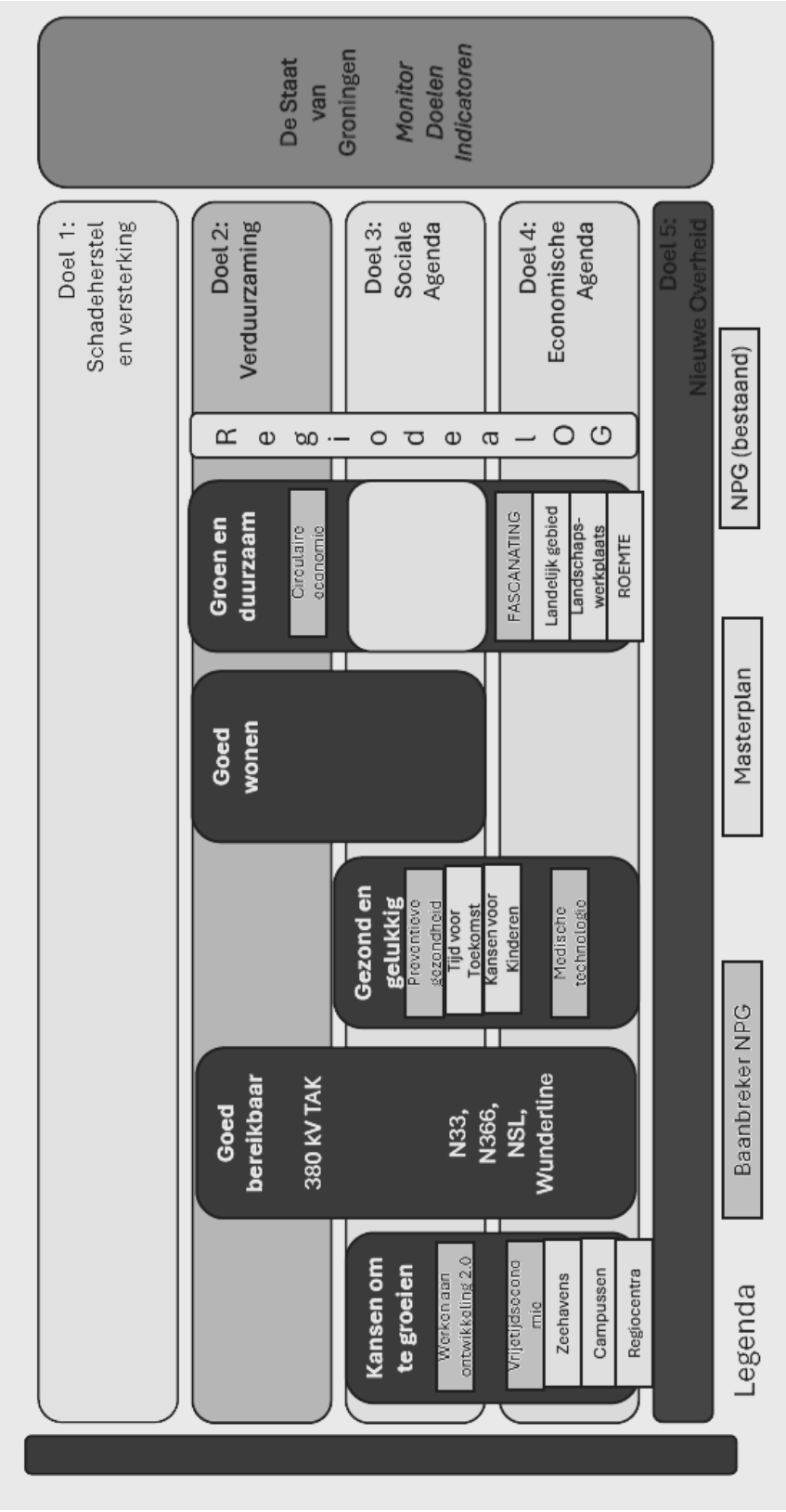
Begun, een passende monitoring van de voortgang van onze ambities. Zo leggen we samen een stevig fundament, waarop we de komende jaren kunnen bouwen aan een krachtige regio Oost-Groningen.

Bijlagen:

1. Overzicht verbanden plannen Nij Begun in relatie tot Masterplan Oost-Groningen

2. Organisatie samenwerking in Oost-Groningen

Bijlage 1: Overzicht verbanden plannen in Oost-Groningen

Bijlage 2: Organisatie samenwerking in Oost-Groningen

